

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2023.12.126-144>

УДК: 327.8

© Дарія Чабан¹

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ТУРЕЦЬКОЇ СТРАТЕГІЇ “БЛАКИТНА БАТЬКІВЩИНА”

126

У статті досліджуються ключові напрямки зовнішньої політики Туреччини, визначені під час президентства Реджепа Тайіпа Ердогана. Розглядаються такі концепції, як «збалансованість» у стосунках з Близьким Сходом та Заходом, яку Туреччина намагається досягти шляхом розвитку власної економіки та міжнародної торгівлі. Приділяється увага концепції «безпеки на Сході», яка відображає зосередження уваги Туреччини на проблемах безпеки від терористичних груп на кордоні з Сирією та Іраком. Дослідники даної теми відзначають також стратегію «нового Османського простору», яка відображає наміри Туреччини збільшити вплив на країни Балкан та Кавказу.

Стаття аналізує концепцію «активної дипломатії», що полягає у встановленні дипломатичних зв'язків з новими державами, а також в розвитку та поглибленні відносин з країнами, які вже мають дипломатичні зв'язки з Туреччиною. Крім того, стаття зосереджується на концепції «політики сусідства», що відображає зобов'язання Туреччини підтримувати мир і стабільність в регіоні. У статті також досліджено роль Туреччини в міжнародних організаціях, зокрема в НАТО та ООН, та стратегії «економічної дипломатії», що відображає наміри Туреччини залучити іноземні інвестиції та розвивати торговельні відносини з іншими країнами.

Стратегія «Блакитна Батьківщина» охоплює низку політик та ініціатив, включаючи розширення військово-морського потенціалу Туреччини, поліпшення координації між різними родами військ, зміцнення відносин з країнами-союзниками і сприяння економічному розвитку в морському секторі. Стратегія підкреслює важливість дипло-

¹ Аспірантка кафедри міжнародних відносин, інформації та регіональних студій Національного авіаційного університету (Київ). E-mail: dariachaban99@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-3279-9892>

матії та правових ініціатив для захисту морських прав Туреччини відповідно до міжнародного права. «Блакитна Батьківщина» розглядається як комплексний підхід до вирішення проблем морської безпеки Туреччини і забезпечення захисту її національних інтересів. До того ж, стратегія «Блакитна батьківщина» також відіграє важливу роль у досягненні більш широких зовнішньополітичних цілей Туреччини.

Стаття надає комплексний аналіз основних напрямів та концепцій зовнішньополітичної стратегії Туреччини, що допомагає зрозуміти складність та важливість зовнішньополітичної діяльності цієї країни у сучасному світі.

Ключові слова: Туреччина, військовий потенціал, зовнішня політика, регіональна співпраця, геополітика, Середземне море, Чорне море, Близький Схід, економіка, безпека, тероризм.

Major Concepts of the Turkey Blue Homeland Strategy

The article analyses the key directions of Turkey's foreign policy under the presidency of Recep Tayyip Erdogan. It examines concepts such as "balance" in relations with the Middle East and the West, which Turkey is trying to achieve through the development of its economy and international trade. The article also focuses on the concept of "security in the East", which reflects Turkey's focus on security concerns from terrorist groups on its border with Syria and Iraq. Researchers on this topic also note the strategy of the "new Ottoman space", which reflects Turkey's intentions to increase its influence on the countries of the Balkans and the Caucasus.

The article analyses the concept of "active diplomacy", which consists in establishing diplomatic ties with new states, as well as developing and deepening relations with countries that already have diplomatic ties with Turkey. In addition, the article focuses on the concept of "neighbourhood policy", which reflects Turkey's commitment to maintaining peace and stability in the region. The article also examines Turkey's role in international organisations, such as NATO and the UN, and its "economic diplomacy" strategy, which reflects Turkey's intention to attract foreign investment and develop trade relations with other countries.

The Blue Homeland Strategy encompasses a number of policies and initiatives, including expanding Turkey's naval capabilities, improving coordination between the various branches of the military, strengthening relations with allied countries, and promoting economic development in the maritime sector. The strategy emphasises the importance of diplomacy and legal ini-

tatives to protect Turkey's maritime rights in accordance with international law. "The Blue Homeland is seen as a comprehensive approach to addressing Turkey's maritime security challenges and protecting its national interests. In addition, the Blue Homeland strategy also plays an important role in achieving Turkey's broader foreign policy goals.

The article provides an in-depth analysis of the main directions and concepts of Turkey's foreign policy strategy, which helps to understand the complexity and importance of this country's foreign policy activities in the modern world.

Keywords: *Turkey, military potential, foreign policy, regional cooperation geopolitics, Mediterranean Sea, Black Sea, Middle East, economy, security, terrorism.*

128

Постановка проблеми полягає у необхідності дослідження та аналізу концепції «Блакитної Батьківщини», що визначає основні принципи та цілі зовнішньополітичної стратегії Туреччини в контексті її регіональної та глобальної ролі. Проблема полягає в тому, що змінюються політичні, економічні та соціальні умови в світі вимагають перегляду та адаптації зовнішньополітичної стратегії Туреччини, що вимагає більш детального вивчення та аналізу концепції «Блакитної Батьківщини» з урахуванням сучасних викликів та загроз на міжнародній арені. Проблема також полягає в тому, що незважаючи на існуючу кількість досліджень з даної теми, є потреба у більш докладному та комплексному аналізі концепції та її перспективах на майбутнє, що визначає актуальність дослідження даної проблеми.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед науковців, які досліджували тему «Блакитної Батьківщини» можна виділити декількох відомих експертів та аналітиків, зокрема: Фатіха Ербакана (Fatih Erbakan); Єльчіна Ахмета Ісмаїлоглу (Yelchin Ahmet İsmailoğlu); Мухаррема Сарікайя (Muharrem Sarıkaya); Джонатана Адлера (Jonathan Adler); Садика Унайя (Sadık Ünay).

В наукових дослідженнях та публікаціях, присвячених зовнішній політиці Туреччини, «Блакитна Батьківщина» зазвичай згадується як одна з ключових концепцій, що визначають зовнішньополітичну діяльність країни. Вона спрямована на збереження національних інтересів Туреччини в регіоні Чорного моря та на розвиток співпраці з країнами-членами НАТО. Деякі дослідники вважають, що «Блакитна Батьківщина» може бути пов'язана з амбітними планами Туреччини

стати однією з провідних держав регіону та змінити геополітичний ландшафт в Чорноморському басейні. Інші дослідники зауважують, що ця стратегія може мати важливе значення для стабільності в регіоні та допомогти у забезпеченні безпеки у морських шляхах. Загалом, дослідження та публікації про стратегію «Блакитна Батьківщина» свідчать про її важливість для Туреччини та для стабільності в Середземному та Чорноморському регіоні.

Можна очікувати, що подальші дослідження та публікації будуть присвячені вивченню ефективності та доцільності стратегії «Блакитна Батьківщина», а також її впливу на геополітичне положення Туреччини в регіоні. Окрім того, можна очікувати, що у світлі останніх подій, таких як зміна конфлікт у Сирії та зростання напруги з ЄС, війна в Україні, дослідники та експерти звернуть увагу на те, як стратегія «Блакитна Батьківщина» може відігравати важливу роль у забезпеченні національної безпеки Туреччини та сприяти зміні її зовнішньополітичного курсу. Загалом, публікації та дослідження з приводу стратегії «Блакитна Батьківщина» свідчать про її важливість для Туреччини та регіону, а також про значення геополітичної ролі країни в розвитку міжнародних відносин.

129

Метою статті є дослідження та аналіз основних ідей та принципів зовнішньополітичної стратегії Туреччини, що базується на концепції «Блакитна Батьківщина». Стаття ставить за мету описати історію виникнення та еволюцію цієї концепції, її головні цілі та завдання, а також роль та місце Туреччини в регіоні та світі в рамках даної стратегії. Автор має на меті розглянути позиції та перспективи на майбутнє щодо реалізації концепції «Блакитної Батьківщини» в контексті сучасних викликів та загроз на міжнародній арені.

Виклад результатів дослідження. Туреччина завжди була мостом між Сходом і Заходом, як географічно, так і культурно. За останні роки зовнішня політика Туреччини зазнала значних змін: країна дедалі більше утверджує свій вплив у Східному Середземномор'ї, Чорноморському регіоні та Егейському морі. В основі цієї зміни в політиці лежить стратегія «Блакитна Батьківщина» – концепція, яка підкреслює морський суверенітет Туреччини та її історичні права в регіоні. Ця стратегія ґрунтується на уявленні про те, що Туреччині було відмовлено в її законному місці в регіоні та її історії.

Стратегія «Блакитна Батьківщина» була вперше представлена президентом Туреччини Реджепом Таїпом Ердоганом у 2018 році і

відтоді стала ключовим стовпом зовнішньої політики Туреччини (Columnist, 2021).

Отже, фактично це концепція національної безпеки, яка з'явилася в останні роки в Туреччині з метою забезпечення і захисту морських інтересів країни. По суті, стратегія спрямована на захист морського суверенітету Туреччини і забезпечення контролю країни над усіма її територіальними водами, включаючи Егейське море, Східне Середземномор'я і Чорне море. Стратегія була розроблена у відповідь на зростаючу геополітичну конкуренцію у Східному Середземномор'ї, де Туреччина стикається з викликами з боку інших країн, які прагнуть експлуатувати ресурси регіону.

Розуміння стратегії «Блакитна батьківщина». В основі стратегії «Блакитна батьківщина» лежить ідея про те, що Туреччина має законні претензії на морський суверенітет у Східному Середземномор'ї та Егейському морі. Стратегія стверджує, що історична присутність Туреччини в регіоні дає їй законні права на морські кордони і ресурси.

130

Згідно зі стратегією, морські кордони Туреччини мають бути розширені за рахунок включення територій, які історично перебували під турецьким контролем або впливом, таких як острови Кіпр і Гекчеада. Стратегія також закликає до посилення військової та економічної співпраці між країнами регіону.

Питання безпеки є ще одним ключовим аспектом стратегії «Блакитна батьківщина». У стратегії зокрема стверджується, що кордони Туреччини повинні бути захищені від потенційних загроз, таких як тероризм, нелегальна імміграція і конфлікти з сусідніми країнами. Стратегія підкреслює необхідність створення сильного і сучасного військово-морського флоту для захисту морських кордонів Туреччини і поширення її могутності в регіоні (Denizeau, 2021).

У «Блакитній батьківщині» підкреслюється важливість співпраці між країнами регіону. Стратегія стверджує, що країни Східного Середземномор'я і Егейського моря мають спільні інтереси і виклики, і що посилення співпраці може допомогти у вирішенні цих питань. Стратегія закликає також до посилення економічної та політичної співпраці, а також до проведення спільних військових навчань і тренувань (Polat, 2019:12).

Сутність стратегії коріниться в її історії як морської держави. Протягом історії Туреччина контролювала значну частину Егейського моря, Східного Середземномор'я і Чорного моря. Однак після

Першої світової війни Туреччина втратила значну частину своєї території, в тому числі контроль над морями.

У наступні роки відносини Туреччини з її сусідами формувалися під впливом низки договорів, які визнавали нові кордони країни. Однак відносини Туреччини з Грецією залишаються напруженими, оскільки обидві країни претендують на певні акваторії в Егейському морі (Syrigos, 2021:88).

У 1980-х роках Туреччина почала досліджувати потенціал запасів нафти і газу у Східному Середземномор'ї. Однак її зусиллям завадила Греція, яка заявила про свої виключні економічні права на цей регіон.

У 2011 році, після Арабської весни, відносини Туреччини з її сусідами зазнали значних змін. Керівництво країни почало проводити більш напористу зовнішню політику, прагнучи утвердити свій вплив у регіоні (Ünay, 2017:21). Оскільки Блакитна Батьківщина передбачає збільшення впливу Туреччини в регіонах Чорного та Середземного морів, ця стратегія стосується багатьох країн.

На першому місці, звісно ж, є країни, що межують з Чорним та Середземним морями, зокрема Росія, Україна, Греція, Болгарія, Румунія, Грузія, Азербайджан, Сирія та Лівія. Усі ці країни мають велике геополітичне значення та вплив на регіональну політику. Туреччина має інтерес в забезпеченні своїх інтересів у цих країнах та розвитку більш міцних відносин з ними. Крім того, Туреччина також має інтереси в Ірані та Іраку, які є ключовими країнами Близького Сходу. Іран та Ірак мають великий потенціал для енергетичної співпраці з Туреччиною та забезпечення безпеки в регіоні. Туреччина також прагне збільшити свій вплив на країни Південно-Східної Азії, зокрема на Пакистан та Афганістан, які мають важливе значення для стабільності в регіоні та боротьби з тероризмом. Більше того, Туреччина розвиває економічні та культурні зв'язки з країнами Центральної Азії, такими як Узбекистан, Таджикистан та Киргизстан (Polat, 2019:23).

У зв'язку зі стратегією Блакитна Батьківщина, Туреччина також розглядає можливість підвищення впливу на країни Європи, зокрема на країни, які є членами ЄС. Туреччина прагне забезпечити більш тісну співпрацю з країнами ЄС у сферах економіки, безпеки та міграції. Окрім того, Туреччина прагне розвивати більш тісні відносини з країнами, що не є членами ЄС, зокрема з країнами Балканського регіону.

Основні концепції зовнішньої політики «Блакитної Батьківщини» включають кілька складових, які взаємодіють між собою та відображають національні інтереси країни.

Історичні права. Концепція історичних прав є центральним аспектом стратегії «Блакитна батьківщина». Згідно зі стратегією, Туреччина має законні претензії на морські кордони, засновані на історичних і культурних зв'язках з регіоном. У стратегії стверджується, що Туреччина була ключовим гравцем у Східному Середземномор'ї, Чорному та Егейському морі протягом століть, і що її вплив у регіоні слід поважати (Yauci, 2022:46).

132 — *Реалізація економічних інтересів.* Одна з основних концепцій зовнішньої політики Блакитної Батьківщини – це реалізація економічних інтересів. Туреччина є досить розвинутою індустріальною державою, що має потужний економічний потенціал. Тому основна мета зовнішньої політики країни полягає у розвитку економічних відносин з іншими державами. Туреччина активно співпрацює з країнами Європейського Союзу, США, Японією та іншими країнами світу у різних сферах економіки. Така політика сприяє зміцненню позицій Турецької Республіки на світовій арені та дозволяє країні здійснювати економічні реформи, необхідні для забезпечення стабільного розвитку. Зокрема, Туреччина планує розвивати морський транспорт, торгівлю та енергетичний сектор у регіоні Чорного та Середземного морів. Це може забезпечити додатковий ріст економіки Туреччини та сприяти розвитку регіону в цілому (The Mavi Vatan Doctrine and Blue Homeland Anthem: A Look At Turkey's Maritime Worldview. Center for International Maritime Security, 2022).

Забезпечення національної безпеки. Іншою важливою складовою зовнішньої політики Туреччини є забезпечення національної безпеки. Країна зосереджується на боротьбі з тероризмом, контролює свої кордони та здійснює міжнародну співпрацю з метою боротьби із загрозами для національної безпеки. Туреччина планує підвищити свій військовий потенціал в цих регіонах. Відповідно до Блакитної Батьківщини, Туреччина прагне збільшити кількість своїх військових баз в Чорному та Середземному морях. Це означає, що Туреччина буде активно вести зовнішньополітичну діяльність в цих регіонах та співпрацювати з іншими країнами для забезпечення стабільності та безпеки (Turkey's 'Blue Homeland' ambitions: why Europe can't afford to sit on the fence. Friends of Europe, 2022).

Зміцнення відносин з країнами регіону. Туреччина прагне розвивати співпрацю з іншими країнами регіону, зокрема, з Грузією, Азербайджаном, Болгарією, Україною та Румунією. Туреччина прагне створити спільні проекти в галузі транспорту, енергетики та інфраструктури. До того ж, Туреччина активно розвиває співпрацю з НАТО та Європейським Союзом, щоб підтримати стабільність та безпеку в регіоні.

Крім того, Туреччина також веде активну зовнішньополітичну діяльність у Сирії та Лівії, де підтримує різні сторони конфлікту та впливає на розвиток ситуації у регіоні. Проте, Туреччина зосереджується на розвитку власного впливу в регіоні, включаючи вплив на сусідні країни та збільшення своєї ролі в глобальній політиці. Туреччина використовує своє геополітичне розташування в якості моста між Східним та Західним світом, щоб забезпечити свої інтереси та розширити вплив (Institute for Political and International Studies-The Blue Homeland Doctrine of Turkey, 2019).

Одним з основних напрямків зовнішньої політики Блакитної Батьківщини є зміцнення партнерства з країнами ЄС та НАТО. З одного боку, це відображає національні інтереси країни в плані європейської інтеграції та безпеки, з іншого боку, це є частиною стратегії поступової дестабілізації стосунків між Європейським Союзом та Туреччиною, що може забезпечити "Блакитній Батьківщині" більший регіональний вплив.

Окрім того, ще одним напрямком зовнішньої політики Блакитної Батьківщини є взаємодія з країнами Близького Сходу та Північної Африки. Зокрема, Блакитна Батьківщина прагне зміцнити відносини з країнами Перської затоки, такими як Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати та Іран. Це пов'язано з національними інтересами Блакитної Батьківщини в забезпеченні енергетичної безпеки та взаємовигідних економічних відносинах з країнами Близького Сходу (Stein, 2015:43).

Ба більше, Блакитна Батьківщина зосереджує свою увагу на розвитку відносин з країнами Центральної Азії та Південно-Східної Азії. Зокрема, це стосується країн таких як Казахстан, Узбекистан, Таджикистан та Азербайджан. Тут національні інтереси Блакитної Батьківщини пов'язані з розвитком транспортної інфраструктури та співпрацею в енергетичній сфері.

Концепції зовнішньої політики «Блакитної Батьківщини» взаємодіють між собою та відображають національні інтереси країни. Наприклад, концепції «Єдиного простору з блакитними країнами» та «Синього кольору дипломатії» підкреслюють роль та значення регіону Середземного моря для «Блакитної Батьківщини».

Реалізація концепції «Єдиного простору з блакитними країнами» передбачає зміцнення економічної співпраці та розвиток інфраструктури в Середземномор'ї, зокрема відновлення історичних зв'язків з країнами, що мають доступ до Чорного та Каспійського морів. Також до концепції входить співпраця в сфері науки та освіти, а також розвиток транспортних маршрутів, що забезпечать належне сполучення регіону з Європою та Азією (Gürdeniz, 2018).

134

Концепція «Синього кольору дипломатії» зокрема передбачає активну участь «Блакитної Батьківщини» в розв'язанні міжнародних проблем в рамках Середземноморського регіону, зокрема в сфері енергетики, торгівлі, безпеки та боротьби з тероризмом. Важливим елементом концепції є підтримка європейської та атлантичної інтеграції країн регіону та зміцнення співпраці з країнами-партнерами. Крім того, «Блакитна Батьківщина» прагне встановити більш глибокі економічні зв'язки з країнами Чорноморського регіону, що дозволить збільшити обсяги торгівлі та інвестицій і сприятиме взаємному розвитку (D.C. Rethink Institute Washington, 2013).

Щодо взаємодії між різними концепціями, можна сказати, що вони взаємопов'язані та доповнюють одна одну. Наприклад, реалізація концепції «Чорноморського регіону» включає в себе залучення інших країн регіону до співпраці та спільної реалізації проектів в різних сферах. Тим самим вона підтримує ідею «глобального партнерства» та «економічного супермаркету». У свою чергу, концепція «плану Маршалла» спрямована на підвищення інвестиційної привабливості країни та залучення іноземних інвестицій, що може бути корисним для реалізації проектів в рамках інших концепцій (Москалик, 2021).

Геополітичні наслідки для регіону. Стратегія «Блакитна Батьківщина» має значні наслідки для регіону. Стратегія призвела до зростання напруженості у відносинах між Туреччиною та її сусідами, зокрема Грецією і Кіпром. Дві країни зіткнулися через права на Егейське море і Східне Середземномор'я. Напориста зовнішня політика Туреччини призвела до напружених відносин з багатьма її сусідами, що усклад-

нє досягнення регіональної співпраці з таких питань, як енергетика і безпека. До того ж, стратегія «Блакитна Батьківщина» має наслідки для відносин Європейського Союзу з Туреччиною. ЄС висловив стурбованість діями Туреччини у Східному Середземномор'ї і пригрозив запровадити санкції, якщо Туреччина продовжуватиме свою агресивну зовнішню політику. Вона також вплинула на відносини Туреччини з НАТО. Туреччина є членом НАТО, але її посилення співпраці з РФ (зокрема до 2022 р., обидві країни проводили спільні військові навчання у Чорному морі) викликало занепокоєння серед союзників по Альянсу, особливо ситуація ускладнилася після повномасштабного російського вторгнення в Україну, та не зовсім чіткої позиції Турецької Республіки стосовно військового конфлікту (Colibasanu, 2021). Нарешті, стратегія «Блакитна Батьківщина» має наслідки для світового енергетичного ринку. Претензії Туреччини на запаси нафти і газу в Східному Середземномор'ї викликали занепокоєння щодо потенційних конфліктів за ресурси. Ситуація також призвела до посилення конкуренції між Туреччиною та іншими регіональними гравцями, такими як Єгипет та Ізраїль.

Вказана стратегія охоплює низку політик та ініціатив, включаючи розширення військово-морських можливостей Туреччини, покращення координації між різними родами військ, зміцнення відносин з країнами-союзниками, сприяння економічному розвитку в морському секторі, а також акцент на дипломатичних і правових ініціативах для захисту морських прав Туреччини відповідно до міжнародного права. Її значення зростає через посилення геополітичної конкуренції у Східному Середземномор'ї, де Туреччина стикається з викликами з боку інших країн, які прагнуть скористатися ресурсами, розташованими в цьому регіоні. Крім того, захист морських інтересів Турецької Республіки є важливим не лише з точки зору національної безпеки, але й для її економічного розвитку. Значення стратегії «Блакитна Батьківщина» є очевидним, оскільки вона спрямована на вирішення проблем морської безпеки Туреччини і захист її національних інтересів. Однак слід зазначити, що ця стратегія зазнала критики і суперечок з боку сусідніх країн, зокрема Греції і Кіпру, через територіальні суперечки у Східному Середземномор'ї ("Blue Homeland: the doctrine behind Turkey's Mediterranean claims", 2020).

Критика стратегії «Блакитна Батьківщина». Стратегія була піддана критиці з боку деяких спостерігачів як у Туреччині, так і на

міжнародному рівні. Критики стверджують, що стратегія є надмірно агресивною і може призвести до зростання напруженості і конфліктів у регіоні.

Деякі спостерігачі також стверджують, що концепція історичних прав не визнається міжнародним правом і що претензії Туреччини на морські кордони не мають під собою ні правової, ні фактичної основи. Інші стверджують, що стратегія ігнорує права інших країн регіону і може призвести до дестабілізації і конфлікту.

Стратегію також критикують за її вплив на відносини Туреччини з союзниками по НАТО і країнами-членами Європейського Союзу. Дехто стверджує, що агресивна зовнішня політика Туреччини підриває її відданість Альянсу і може призвести до подальшої ізоляції від західних партнерів (Colibasanu, 2021).

136 — Важливо зазначити також, що стратегія «Блакитна Батьківщина» викликала суперечки і критику з боку деяких сусідніх країн, зокрема Греції і Кіпру, через територіальні претензії у Східному Середземномор'ї, що перетинаються. Турецький уряд відреагував на цю критику, підтвердивши свою відданість стратегії «Блакитна Батьківщина» і відстоюючи своє право на захист своїх територіальних інтересів (Уарар, 2021, 67). Незважаючи на цю критику, Турецька Республіка залишається відданою стратегії «Блакитна Батьківщина» і розглядає її як важливу основу для захисту своїх морських інтересів. Як така, вона, ймовірно, залишиться наріжним каменем турецької стратегії національної безпеки в осяжному майбутньому. Отже, досліджувана стратегія є важливою концепцією національної безпеки Туреччини, спрямованою на захист і забезпечення її морських інтересів в умовах зростаючої конкуренції в геополітичному ландшафті. Стратегія є багатогранною і включає такі напрями політики, як розширення військово-морського потенціалу, зміцнення відносин з союзниками, сприяння економічному розвитку в морському секторі.

Наскільки успішною буде реалізація цієї зовнішньополітичної стратегії залежить від багатьох факторів, зокрема, від зовнішньополітичної ситуації в світі, економічного стану країни та її взаємин з іншими державами. Проте, з урахуванням геополітичного положення країни, її економічного потенціалу та наявних ресурсів, реалізація цих концепцій має шанси на успіх.

В цілому ж, проаналізована тут зовнішньополітична стратегія є амбітною і вимагає значних зусиль для її втілення. Виконання осно-

вних концепцій, таких як забезпечення національної безпеки, розширення впливу та підвищення економічного добробуту, може стати ключовим для розвитку країни та усього прилеглого регіону в цілому. Однак, підкреслимо, що досягнення успіху у втіленні цих концепцій залежить від багатьох факторів, зокрема, таких як стан відносин з сусідніми країнами, розвиток національної економіки та ефективність зовнішньополітичних ініціатив. Крім того, реалізація зовнішньополітичної стратегії повинна бути здійснена з урахуванням національних інтересів та сприйняттям інших країн, що може вимагати додаткової дипломатичної майстерності й розуміння геополітичної ситуації в регіоні.

Зважаючи на геополітичне значення Близького Сходу та важливість міжнародної співпраці, офіційна Анкара прагне активно залучити до своїх зовнішньополітичних ініціатив різні країни та міжнародні організації. Особливо важливим партнером для Туреччини є США, з якими вони мають довготривалі дипломатичні та військові зв'язки.

137

Проте, на початку 2021 р., як відомо, виникла суперечка між США та Туреччиною стосовно курдських сил в Сирії, які отримали підтримку США у боротьбі з терористичною організацією ІДІЛ. Туреччина вважає ці курдські сили терористичними та намагалася їх знищити під час війни в Сирії. Ця суперечка викликала напруження відносин між країнами та підірвала довіру, яку вони змогли збудувати протягом багатьох років (The Kurdish Center, 2022).

Незважаючи на це, Туреччина продовжує розширювати свої зовнішньополітичні контакти з іншими країнами, включаючи Іран, Китай, РФ та країни Південно-Східної Азії. Вона зберігає також важливі економічні та дипломатичні зв'язки з ЄС, які є взаємовигідними для обох сторін. У грудні 2020 р. Туреччина підписала угоду про зону вільної торгівлі з Великою Британією, що дозволить збільшити торговельний обсяг між країнами.

Згідно з цими документами, у «Блакитній Батьківщині» пропонуються наступні концепції зовнішньої політики:

1. Розширення регіонального впливу та зміцнення економічних та політичних зв'язків з країнами Близького Сходу та Південної Азії;
2. Зміцнення позицій у Чорному та Середземному морях, забезпечення безпеки в регіоні та впливу на сусідні країни;

3. Підтримка мусульманських громад, які перебувають поза межами Туреччини, та захист їх прав та інтересів;
4. Розвиток співпраці з країнами, які є членами НАТО, та зміцнення партнерства з Європейським Союзом;
5. Підтримка турецької діаспори у світі та зміцнення зв'язків з нею;
6. Сприяння врегулюванню конфліктів у сусідніх країнах та активна участь у міжнародних миротворчих місіях.

Всі ці концепції підтримують головний принцип «Блакитної Батьківщини» – пріоритет національних інтересів. Розширення регіонального впливу та зміцнення зв'язків з країнами Близького Сходу та Південної Азії допоможе Туреччині забезпечити свої економічні та політичні інтереси у цих регіонах. Зміцнення позицій у Чорному та Середземному морях дозволить Туреччині зберегти свій регіональний вплив та збільшити свої можливості для розвитку економіки та внутрішньої політики (Gürdeniz, 2018).

138

— Останнім часом Анкара стала активно просувати власні інтереси у регіоні Чорного моря, із задоволенням розповідаючи про плани на майбутнє, що приводить до напруги у відносинах із деякими країнами, зокрема з Україною. Проте, «Блакитна Батьківщина» залишається стратегією Туреччини у відносинах із іншими державами й надалі буде формувати її зовнішньополітичні відносини на основі реалізації цих концепцій. Загалом, вона може бути охарактеризована як відображення національних інтересів Туреччини, яка має намір розширювати впливові сфери і збільшувати свої можливості у Чорноморському регіоні. Проте, ця стратегія викликає обурення у деяких країн, зокрема в Україні, яка сприймає це як загрозу своїй національній безпеці. У той же час, інші країни, такі як Росія та Азербайджан, сприймають «Блакитну Батьківщину» як можливість для поглиблення взаємовідносин з Туреччиною.

В будь-якому випадку, реалізація концепцій «Блакитної Батьківщини» вимагає від Туреччини пильного спостереження за реакцією країн-партнерів і прийняття збалансованих рішень з огляду на їх інтереси та вимоги. При цьому важливою є дипломатична діяльність для підтримання добросусідських відносин із іншими країнами та зменшення можливих напруг. Тут варто навести деякі базові параметри запропонованого геостратегічного проекту.

SWOT-аналіз зовнішньополітичної стратегії Турецької Республіки «Блакитна Батьківщина»:

Сильні сторони:

- Географічне розташування Туреччини дає їй можливість впливати на ключові регіони світу, такі як Близький Схід, Кавказ та Центральна Азія.

- Економіка Туреччини є досить розвинутою і має потужний потенціал для подальшого зростання, що дозволяє їй здійснювати вплив на регіональну економіку.

- Туреччина є членом НАТО, що дає їй доступ до впливових регіональних та глобальних партнерів.

- Країна має значний військовий потенціал і може забезпечити свою безпеку та вплив у регіоні.

Слабкі сторони:

- Туреччина має складні відносини з кількома своїми сусідами, що може призвести у майбутньому до загострення конфліктів та відчуження від регіональних партнерів.

- Останніми роками в Туреччині зросло політичне та соціальне напруження, що може впливати на здатність країни здійснювати оголошену зовнішньополітичну стратегію.

- Існують питання щодо дотримання прав людини в Туреччині, що може призвести до критики з боку міжнародної спільноти та зниження довіри до країни.

Можливості:

- Туреччина може використовувати власні ресурси та вплив для встановлення партнерських відносин з країнами Близького Сходу, Кавказу та Центральної Азії, що принесе вигоди для всіх сторін.

- Туреччина може активно брати участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, НАТО, ОБСЄ, що дозволяє їй здійснювати вплив на прийняття важливих рішень у світовій політиці.

- Розширення торговельних відносин з країнами Азії та Африки може допомогти Туреччині зростати економічно та політично, підвищувати свій статус на міжнародній арені та зміцнювати свої партнерські відносини з іншими країнами.

Загрози:

- Спалах конфліктів та нестабільність у регіоні можуть призвести до втрати контролю над ситуацією та зменшення впливу Туреччини.

- Зміни у зовнішній політиці ключових партнерів Туреччини, таких як США та ЄС можуть згодом призвести до зменшення підтримки з боку партнерів та певного обмеження можливостей для здійснення зовнішньополітичних стратегій.

- Російська експансія у регіоні може бути загрозою для Туреччини та її інтересів, особливо в контексті конфлікту в Сирії та на Кавказі, а також повномасштабного вторгнення РФ на територію України у 2022 році.

Отже, як видається, «Блакитна Батьківщина» має свої сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, що необхідно враховувати при здійсненні зовнішньополітичної стратегії Туреччини. Країна може використовувати свої сильні сторони та можливості для зміцнення своєї позиції у регіоні та світі, а також працювати над вирішенням своїх слабкостей та загроз.

Висновки. Стратегія «Блакитна Батьківщина» являє собою значний зсув у зовнішній політиці Турецької Республіки, оскільки країна дедалі більше утверджує свій вплив у Східному Середземномор'ї та Егейському морі. Стратегія наголошує на морському суверенітеті та історичних правах Туреччини в регіоні, а також на питаннях безпеки і співпраці між країнами регіону.

Однак стратегія має значні наслідки для відносин Туреччини з її сусідами і глобальними партнерами, а також для стабільності і безпеки в регіоні. Деякі спостерігачі критикують цю стратегію, стверджуючи, що вона є надмірно агресивною і може призвести до зростання напруженості та конфліктів.

Зрештою, успіх стратегії «Блакитна Батьківщина» залежатиме від здатності Туреччини збалансувати свої інтереси в регіоні з відносинами зі своїми сусідами і глобальними партнерами. Досягнення Туреччиною зовнішньополітичних цілей має відбуватися з повагою до прав інших країн регіону та з дотриманням міжнародного права і норм. Лише за допомогою конструктивного підходу, заснованого на співпраці, Туреччина може ефективно просувати свої інтереси і забезпечувати стабільність і безпеку в регіоні.

У підсумку зауважимо, що зовнішньополітична стратегія «Блакит-

на Батьківщина» є важливим елементом політики Туреччини у сучасному світі. Ця стратегія спрямована на зміцнення позицій країни на світовій арені, захисті її національних інтересів та забезпечення безпеки в регіоні. Однак, втілення стратегії може стикатися з різними викликами та проблемами, які можуть обмежити успішне виконання поставлених цілей. Тому, для ефективної реалізації стратегії «Блакитна Батьківщина», Туреччина повинна знаходити компроміси та забезпечувати співпрацю зі своїми партнерами на різних рівнях, а також здійснювати внутрішні реформи для зміцнення економіки та політичної стабільності. Такі заходи допоможуть Туреччині реалізувати геостратегічні цілі та забезпечити успішне виконання зовнішньополітичної стратегії «Блакитна Батьківщина».

Джерела та література:

1. Москалик Д. Турецька доктрина «Блакитна Батьківщина». Mavi Vatan doktrini. LIGA.net. <https://blog.liga.net/user/dmoskalik/article/turetska-doktrina-blakitna-batkivschina-mavi-vatan-doktrini>.
2. Blue Homeland: the doctrine behind Turkey's Mediterranean claims. The National. <https://www.thenationalnews.com/world/europe/blue-homeland-the-doctrine-behind-turkey-s-mediterranean-claims-1.1063591>.
3. Blue Homeland: The Heated Politics Behind Turkey's New Maritime Strategy. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2020/06/blue-homeland-the-heated-politics-behind-turkeys-new-maritime-strategy/>.
4. Colibasanu A. Blue Homeland: Turkey's Strategy in the Eastern Mediterranean. Euractiv. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/blue-homeland-turkeys-strategy-in-the-eastern-mediterranean/>.
5. Columnist, CM Guest. 2021. The EU must act over Erdogan's push for a 'blue homeland'. Cyprus Mail. <https://cyprus-mail.com/2021/03/13/eu-must-act-over-erdogans-push-for-a-blue-homeland/>.
6. D.C. Rethink Institute. 2013. Turkey's foreign policy challenges. Washington. Rethink Institute.
7. Denizeau, Aurelien. 2021. Mavi Vatan, the «Blue Homeland» The Origins, Influences and Limits of an Ambitious Doctrine for Turkey. Paris. Études de l'Ifri.
8. Gürdeniz, Cem. 2018. Mavi Vatan Yazilari. Istanbul. Kirmizi Kedi Yayinevi.

9. Institute for Political and International Studies. The Blue Homeland Doctrine of Turkey. <https://ipis.ir/en/subjectview/619031/The-Blue-Homeland-Doctrine-of-Turkey>.

10. Polat, Soner. 2019. Mavi Vatan İçin Jeopolitik Rota. London. Kaynak Yayınları.

11. The Mavi Vatan Doctrine and Blue Homeland Anthem: A Look At Turkey's Maritime Worldview. Center for International Maritime Security. Fostering the Discussion on Securing the Seas. <https://cimsec.org/the-mavi-vatan-doctrine-and-blue-homeland-anthem-a-look-at-turkeys-maritime-worldview/>.

12. Turkey's 'Blue Homeland' ambitions: why Europe can't afford to sit on the fence. Friends of Europe. <https://www.friendsofeurope.org/insights/turkeys-blue-homeland-ambitions-why-europe-cant-afford-to-sit-on-the-fence-but-turkey-can/>.

13. Turkey's "Blue Homeland". EVN Report. <https://evnreport.com/politics/turkey-s-blue-homeland/>.

142

— 14. Turkish Colonialism's Imagination & the "Blue Homeland". The Kurdish Center for Studies. <https://nlka.net/eng/the-imagination-of-turkish-colonialism-and-the-doctrine-of-the-blue-homeland/>.

15. Syrigos A. The strategy of the 'Blue Homeland'. News from Greece and the World. eKathimerini.com. <https://www.ekathimerini.com/opinion/1198877/the-strategy-of-the-blue-homeland/>.

16. Stein, Aaron. 2015. Turkey's New Foreign Policy. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315657110>.

17. Stelgias, Nikolaos. 2020. Mavi Vatan (Blue Homeland). Nicosia. CCEIA.

18. Ünay, Sadik. 2017. Global Political Economy after the Crisis: Theoretical Perspectives and Country Experiences. Istanbul. Nova Science Publishers, Incorporated.

19. Yapar, Hakan. 2021. From Strategic Depth to Blue Homeland and Beyond: Understanding Turkey's Drift towards Greater Strategic Autonomy. Istanbul. Opinion Paper.

20. Yayıncı C. 2022. Blue Homeland. Istanbul. Istanbul University.

References:

1. Moskalyk D. Turets'ka doktryna «Blakytna Bat'kivshchyna». Mavi Vatan doktrini. LIGA.net. <https://blog.liga.net/user/dmoskalik/article/turetska-doktrina-blakitna-batki-vschina-mavi-vatan-doktrini>

2. Blue Homeland: the doctrine behind Turkey's Mediterranean claims. *The National*. <https://www.thenationalnews.com/world/europe/blue-homeland-the-doctrine-behind-turkey-s-mediterranean-claims-1.1063591>.

3. Blue Homeland: The Heated Politics Behind Turkey's New Maritime Strategy. *War on the Rocks*. <https://warontherocks.com/2020/06/blue-homeland-the-heated-politics-behind-turkeys-new-maritime-strategy/>.

4. Colibasanu A. Blue Homeland: Turkey's Strategy in the Eastern Mediterranean. *Euractiv*. <https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/blue-homeland-turkeys-strategy-in-the-eastern-mediterranean/>.

5. Columnist, CM Guest. 2021. The EU must act over Erdogan's push for a 'blue homeland'. *Cyprus Mail*. <https://cyprus-mail.com/2021/03/13/eu-must-act-over-erdogans-push-for-a-blue-homeland/>.

6. D.C. Rethink Institute. 2013. Turkey's foreign policy challenges. Washington. Rethink Institute.

7. Denizeau, Aurelien. 2021. Mavi Vatan, the «Blue Homeland» The Origins, Influences and Limits of an Ambitious Doctrine for Turkey. Paris. Études de l'Ifri. 143

8. Gürdeniz, Cem. 2018. Mavi Vatan Yazıları. Istanbul. Kırmızı Kedi Yayınevi.

9. Institute for Political and International Studies. The Blue Homeland Doctrine of Turkey. <https://ipis.ir/en/subjectview/619031/The-Blue-Homeland-Doctrine-of-Turkey>.

10. Polat, Soner. 2019. Mavi Vatan İçin Jeopolitik Rota. London. Kaynak Yayınları.

11. The Mavi Vatan Doctrine and Blue Homeland Anthem: A Look At Turkey's Maritime Worldview. Center for International Maritime Security. Fostering the Discussion on Securing the Seas. <https://cimsec.org/the-mavi-vatan-doctrine-and-blue-homeland-anthem-a-look-at-turkeys-maritime-worldview/>.

12. Turkey's 'Blue Homeland' ambitions: why Europe can't afford to sit on the fence. *Friends of Europe*. <https://www.friendsofeurope.org/insights/turkeys-blue-homeland-ambitions-why-europe-cant-afford-to-sit-on-the-fence-but-turkey-can/>.

13. Turkey's "Blue Homeland". *EVN Report*. <https://evnreport.com/politics/turkey-s-blue-homeland/>.

14. Turkish Colonialism's Imagination & the "Blue Homeland". The Kurdish Center for Studies. <https://nlka.net/eng/the-imagination-of-turkish-colonialism-and-the-doctrine-of-the-blue-homeland/>.

15. Syrigos A. The strategy of the 'Blue Homeland'. News from Greece and the World. eKathimerini.com. <https://www.ekathimerini.com/opinion/1198877/the-strategy-of-the-blue-homeland/>.

16. Stein, Aaron. 2015. Turkey's New Foreign Policy. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315657110>.

17. Stelgias, Nikolaos. 2020. Mavi Vatan (Blue Homeland). Nicosia. CCEIA.

18. Ünay, Sadik. 2017. Global Political Economy after the Crisis: Theoretical Perspectives and Country Experiences. Istanbul. Nova Science Publishersю, Incorporated.

19. Yapar, Hakan. 2021. From Strategic Depth to Blue Homeland and Beyond: Understanding Turkey's Drift towards Greater Strategic Autonomy. Istanbul. Opinion Paper.

20. Yayı C. 2022. Blue Homeland. Istanbul. Istanbul University.